

Forslag

til

Lov om ændring af forskellige arvelove.

Fremsat den 11. oktober 1973 af *justitsministeren*.

§ 1.

I arvelov nr. 215 af 31. maj 1963, som ændret ved lov nr. 222 af 8. juni 1966 og lov nr. 258 af 4. juni 1969, indsættes efter § 80:

„§ 30 a. Ved overenskomst med fremmed stat eller af justitsministeren kan der fastsættes regler om forholdet mellem dansk og anden stats lovgivning om arv.“

§ 2.

I forordning af 21. maj 1845 indeholdende nogle forandringer i lovgivningen om arv som ændret bl. a. ved lov af 4. januar 1854, lov nr. 120 af 20. april 1926 og lov nr. 134 af 7. maj 1937 indsættes efter § 30:

„§ 30 a. Ved overenskomst med fremmed stat eller af justitsministeren kan der fastsættes regler om forholdet mellem dansk og anden stats lovgivning om arv.“

§ 3.

I arvelov for Grønland nr. 154 af 27. maj 1964 indsættes efter § 42:

„§ 42 a. Ved overenskomst med fremmed stat eller af justitsministeren kan der fastsættes regler om forholdet mellem dansk og anden stats lovgivning om arv.“

§ 4.

Loven træder i kraft dagen efter bekendtgørelsen i Lovtidende.

Bemærkninger til lovforslaget.

Almindelige bemærkninger.

På den 9. session i 1960 vedtog Haag-konferencen for international privatret en konvention om lovkonflikter vedrørende formen for testamentariske dispositioner.

Hovedformålet med konventionen er at gøre så mange love som muligt anvendelige på spørgsmålet om testamenter form for derigennem at øge sikkerheden for, at testamenter kan opretholdes som formgyldige. Man vil også sikre, at en testator kan testere over hele sin formue ved eet testamente, uanset i hvilke lande hans ejendele befinder sig.

Justitsmin. L. A. j. nr. 1973-44002-4.

Konventionen, der med engelsk tekst og dansk oversættelse er optrykt som bilag I sammen med bemærkninger udarbejdet af justitsministeriet, er tiltrådt af et stort antal lande, og der er mellem Finland, Norge, Sverige og Danmark enighed om også at tiltræde den.

En ratifikation af konventionen forudsætter imidlertid en ændring af art. 8 i den nordiske konvention om arv og dødsboskifte. Under drøftelserne heraf er der mellem de nordiske lande opnået enighed om en række andre ændringer i dødsbokonventionen som følge af de danske og norske arvelove. Overens-

komsten mellem de nordiske lande herom med bemærkninger er optrykt som bilag 2.

Med henblik på gennemførelse af Haag-konventionen og ændringerne i den nordiske dødsbokkonvention foreslås det, at der, på lignende måde som det tidligere er sket bl. a. i adoptionslovens §§ 26-27, ægteskabslovens § 66 og loven om inddrivelse af underholdsbidrag, § 1, stk. 2, gives justitsministeren bemyndigelse til at indgå konventioner eller fastsætte regler om forholdet mellem dansk og fremmed lovgivning om arv.

Justitsministeriet har indhentet udtalelser om forslaget fra udenrigsministeriet, ministeriet for Grønland, rigsombudsmanden på Færøerne, præsidenterne for østre og vestre landsret, Københavns byret og Århus by- og herredsret, Den danske dommerforening, Foreningen af dommerfuldmægtige og advokatrådet.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser.

Til § 1.

Bestemmelsen vedrører alene forholdet mellem dansk og anden stats lovgivning om arv, d. v. s. internationalprivatretilige regler om, hvilken stats lovgivning der skal anvendes ved bedømmelsen af problemer i forbindelse med arv efter loven eller testamente i tilfælde, hvor flere staters lovgivning kan komme på tale.

Når forslaget foruden at indeholde en bemyndigelse til at indgå overenskomster tillige giver justitsministeren mulighed for at fastsætte administrative regler af internationalprivatretilig karakter, skyldes det, at der i forholdet mellem de nordiske lande er tendens til i stedet for at indgå traktater at gennem-

føre ensartede regler enten ved lov eller ved administrativt fastsatte regler. Der kan herved henvises til, at den nordiske konvention om anerkendelse og fuldbyrdelse af domme påtænkes afløst af ensartede lovregler. Gennemførelsen af en sådan lovgivning vil i øvrigt gøre en ændring af bl. a. den nordiske dødsbokkonventions art. 28 nødvendig.

Til § 2.

Spørgsmålet om ikraftsættelse for Færøerne af arveloven, jfr. arvelovens § 80, behandles for tiden i det færøske lagting. Indtil ikraftsættelsen er gennemført, gælder for Færøerne arveforordningen af 1845, der ved lov af 4. januar 1854 blev gjort anvendelig på Færøerne med enkelte af loven følgende modifikationer. De senere ændringer i forordningen er, med undtagelse af lov nr. 66 af 17. marts 1954 om ændringer i arveforordningen (arveklasserne), sat i kraft for Færøerne. Bestemmelsen i § 2 skal gøre det muligt at gennemføre konventionerne også for Færøerne, inden arveloven sættes i kraft.

Til § 3.

I Grønland gælder arvelov for Grønland nr. 154 af 27. maj 1964.

Bestemmelsen i § 3 skal gøre det muligt at gennemføre konventionerne også for Grønland.

Til § 4.

Det er aftalt mellem de nordiske lande, at Haag-konventionen skal søges ratificeret og ændringerne i den nordiske dødsbokkonvention træde i kraft den 1. januar 1974. Lovforslaget forudsættes derfor gennemført inden denne dato.

Bilag 1.**Convention on the conflicts of laws
relating to the form of testa-
mentary dispositions.****Preamble.**

The states signatory to the present Convention Desiring to establish common provisions on the conflicts of laws relating to the form of testamentary dispositions, Have resolved to conclude a Convention to this effect and have agreed upon the following provisions:

Article 1.

A testamentary disposition shall be valid as regards form if its form complies with the internal law:

- a) of the place where the testator made it, or
- b) of a nationality possessed by the testator, either at the time when he made the disposition, or at the time of his death, or
- c) of a place in which the testator had his domicile either at the time when he made the disposition, or at the time of his death, or
- d) of the place in which the testator had his habitual residence either at the time when he made the disposition, or at the time of his death, or
- e) so far as immovables are concerned, of the place where they are situated.

For the purposes of the present Convention, if a national law consists of a non-unified system, the law to be applied shall be determined by the rules in force in that system and, failing any such rules, by the most real connexion which the testator had with any one of the various laws within that system.

The determination of whether or not the testator had his domicile in a particular place shall be governed by the law of that place.

**Konvention om lovkonflikter vedrørende
formen for testamentariske dispositioner.****Indledning.**

De stater, som har undertegnet denne konvention, og som ønsker at tilvejebringe fælles bestemmelser om løsning af lovkonflikter vedrørende formen for testamentariske dispositioner, har besluttet at indgå en konvention med dette formål og er blevet enige om følgende bestemmelser:

Artikel 1.

En testamentarisk disposition er gyldig for så vidt angår formen, hvis testamentet opfylder de formkrav, der er foreskrevet i den interne lov:

- a) på det sted, hvor testator foretog den, eller
- b) i en stat, hvor testator var statsborger, enten på det tidspunkt, da han foretog dispositionen, eller da han døde, eller
- c) på et sted, hvor testator havde domicil enten på det tidspunkt, da han foretog dispositionen, eller da han døde, eller
- d) på det sted, hvor testator havde sin bopæl enten på det tidspunkt, da han foretog dispositionen, eller da han døde, eller
- e) for så vidt angår fast ejendom på det sted, hvor ejendommen er beliggende.

Består den nationale lovgivning af et retssystem, der ikke er ens for hele landet, bestemmes den lovgivning, der skal anvendes for så vidt angår denne konvention, efter de regler, som gælder efter det pågældende retssystem, eller i mangel af sådanne regler på grundlag af den nærmeste tilknytning, som testator havde til en af retsordningerne inden for systemet.

Spørgsmålet om, hvorvidt testator havde domicil på et bestemt sted, afgøres efter lovgivningen på dette sted.

Article 2.

Article 1 shall apply to testamentary dispositions revoking an earlier testamentary disposition.

The revocation shall also be valid as regards form if it complies with any one of the laws according to the terms of which, under Article 1, the testamentary disposition that has been revoked was valid.

Article 3.

The present Convention shall not affect any existing or future rules of law in contracting States which recognize testamentary dispositions made in compliance with the formal requirements of a law other than a law referred to in the preceding Articles.

Article 4.

The present Convention shall also apply to the form of testamentary dispositions made by two or more persons in one document.

Article 5.

For the purposes of the present Convention, any provision of law which limits the permitted forms of testamentary dispositions by reference to the age, nationality or other personal conditions of the testator, shall be deemed to pertain to matters of form. The same rule shall apply to the qualifications that must be possessed by witnesses required for the validity of a testamentary disposition.

Article 6.

The application of the rules of conflicts laid down in the present Convention shall be independent of any requirement of reciprocity. The Convention shall be applied even if the nationality of the persons involved or the law to be applied by virtue of the foregoing Articles is not that of a contracting State.

Article 7.

The application of any of the laws declared applicable by the present Convention may be refused only when it is manifestly contrary to "ordre public".

Article 8.

The present Convention shall be applied

Artikel 2.

Artikel 1 anvendes på testamentariske dispositioner, hvorved en tidligere testamentarisk disposition tilbagekaldes.

Tilbagekaldelsen er ligeledes gyldig for så vidt angår formen, hvis tilbagekaldelsen er i overensstemmelse med forskrifterne i en af de lovgivninger, efter hvilken den testamentariske disposition, der er tilbagekaldt, var gyldig efter artikel 1.

Artikel 3.

Denne konvention berører ikke gældende eller fremtidige regler i de kontraherende stater, hvorefter testamentariske dispositioner udfærdiget efter formforskrifter i andre lovgivninger end nævnt i de foregående artikler anerkendes som gyldige.

Artikel 4.

Denne konvention anvendes også på formkrav for testamentariske dispositioner, som to eller flere personer har foretaget i samme dokument.

Artikel 5.

Forskrifter, der begrænser de ellers tilfaldte former for testamentariske dispositioner på grund af testators alder, statsborgerskab eller andre personlige forhold, skal i forhold til denne konvention betragtes som formregler. Det samme gælder de kvalifikationer, der kræves af testamentsvidner.

Artikel 6.

Denne konventions regler om anvendelig lovgivning skal gælde uafhængig af gensidighed. Konventionen skal anvendes, selv om parterne ikke er statsborgere i en af de kontraherende stater, eller det ikke er en af de kontraherende staters lovgivning, der skal anvendes efter de foregående artikler.

Artikel 7.

Lovregler, der er anvendelige efter denne konvention, kan kun tilsidesættes, hvis de er åbenbart uforenelige med grundlæggende retsprincipper (ordre public).

Artikel 8.

Denne konvention anvendes i alle tilfælde,

in all cases where the testator dies after its entry into force.

Article 9.

Each contracting State may reserve the right, in derogation of the third paragraph of Article 1, to determine in accordance with the lex fori the place where the testator had his domicile.

Article 10.

Each contracting State may reserve the right not to recognize testamentary dispositions made orally, save in exceptional circumstances, by one of its nationals possessing no other nationality.

Article 11.

Each contracting State may reserve the right not to recognize, by virtue of provisions of its own law relating thereto, forms of testamentary dispositions made abroad when the following conditions are fulfilled:

- a) the testamentary disposition is valid as to form by reason only of a law solely applicable because of the place where the testator made his disposition,
- b) the testator possessed the nationality of the State making the reservation,
- c) the testator was domiciled in the said State or had his habitual residence there, and
- d) the testator died in a State other than that in which he had made his disposition.

This reservation shall be effective only as to the property situated in the State making the reservation.

Article 12.

Each contracting State may reserve the right to exclude from the application of the present Convention any testamentary clauses which, under its law, do not relate to matters of succession.

Article 13.

Each contracting State may reserve the right, in derogation of Article 8, to apply the

hvor testator er død efter konventionens ikrafttræden.

Artikel 9.

Enhver kontraherende stat kan tage forbehold om at tilsidesætte artikel 1, stk. 3, således at spørgsmålet om, på hvilket sted testator havde domicil, afgøres efter domstolslandets lovgivning.

Artikel 10.

Enhver kontraherende stat kan tage forbehold om ikke at anerkende mundtlige testamentariske dispositioner foretaget af en af dens egne statsborgere. Dette gælder dog ikke, hvis der foreligger ekstraordinære omstændigheder, eller hvis testator tillige er statsborger i et andet land.

Artikel 11.

Enhver kontraherende stat kan tage forbehold om, som følge af bestemmelser herom i sin egen lovgivning, ikke at anerkende visse former for testamentariske dispositioner foretaget i udlandet, hvis alle de følgende vilkår foreligger:

- a) den testamentariske disposition er kun gyldig for så vidt angår formen efter lovgivningen på det sted, hvor testator har oprettet testamentet,
- b) testator var statsborger i den stat, som har taget forbeholdet,
- c) testator havde domicil eller bopæl i denne stat, og
- d) testator døde i en anden stat end den, hvor han foretog dispositionen.

Dette forbehold har kun virkning for formue, som findes i den stat, som har taget forbeholdet.

Artikel 12.

Enhver kontraherende stat kan tage forbehold om ikke at anvende denne konvention på testamentariske bestemmelser, som efter dens lovgivning ikke er af arveretlig natur.

Artikel 13.

Enhver kontraherende stat kan tage forbehold om at tilsidesætte artikel 8, således

present Convention only to testamentary dispositions made after its entry into force.

Article 14.

The present Convention shall be open for signature by the States represented at the Ninth session of the Hague Conference on Private International Law.

It shall be ratified, and the instruments of ratification shall be deposited with the Ministry of Foreign Affairs of the Netherlands.

Article 15.

The present Convention shall enter into force on the sixtieth day after the deposit of the third instrument of ratification referred to in the second paragraph of Article 14.

The Convention shall enter into force for each signatory State which ratifies subsequently on the sixtieth day after the deposit of its instrument of ratification.

Article 16.

Any State not represented at the Ninth session of the Hague Conference on Private International Law may accede to the present Convention after it has entered into force in accordance with the first paragraph of Article 15. The instrument of accession shall be deposited with the Ministry of Foreign Affairs of the Netherlands.

The Convention shall enter into force for a State acceding to it on the sixtieth day after the deposit of its instrument of accession.

Article 17.

Any State may, at the time of signature, ratification or accession, declare that the present Convention shall extend to all the territories for the international relations of which it is responsible, or to one or more of them. Such a declaration shall take effect on the date of entry into force of the Convention for the State concerned.

At any time thereafter, such extensions shall be notified to the Ministry of Foreign Affairs of the Netherlands.

The Convention shall enter into force for the territories mentioned in such an extension on the sixtieth day after the notification referred to in the preceding paragraph.

at denne konvention kun anvendes på testamentariske dispositioner foretaget efter dens ikrafttræden.

Artikel 14.

Denne konvention er åben for undertegnelse af de stater, som har været repræsenteret på Den internationale privatretlige Haagerkonferences 9. samling.

Den skal ratificeres, og ratifikationsdokumenterne deponeres i det nederlandske udenrigsministerium.

Artikel 15.

Denne konvention træder i kraft den tresindstyvende dag efter, at det tredie ratifikationsdokument er blevet deponeret som fastsat i artikel 14, stk. 2.

For enhver underskrivende stat, der ratificerer konventionen senere, træder den i kraft den tresindstyvende dag efter deponeringen af ratifikationsdokumentet.

Artikel 16.

Enhver stat, som ikke var repræsenteret på Den internationale privatretlige Haagerkonferences 9. samling, kan tiltræde denne konvention, efter at den er trådt i kraft efter artikel 15, stk. 1. Tiltrædelsesdokumentet skal deponeres i det nederlandske udenrigsministerium.

Konventionen træder for den tiltrædende stat i kraft den tresindstyvende dag efter deponeringen af tiltrædelsesdokumentet.

Artikel 17.

Enhver stat kan ved undertegnelsen, ratifikationen eller tiltrædelsen erklære, at denne konvention skal udvides til at gælde for alle territorier, hvis internationale anliggender varetages af den, eller for eet eller flere af dem. Denne erklæring får virkning fra det tidspunkt konventionen træder i kraft for vedkommende stat.

Enhver senere udvidelse af denne art skal meddeles til det nederlandske udenrigsministerium.

Konventionen træder i kraft for de territorier, der omfattes af udvidelsen, den tresindstyvende dag efter den meddelelse, som er nævnt i foregående stykke.

Article 18.

Any State may, not later than the moment of its ratification or accession, make one or more of the reservations mentioned in Articles 9, 10, 11, 12 and 13 of the present Convention. No other reservation shall be permitted.

Each contracting State may also, when notifying an extension of the Convention in accordance with Article 17, make one or more of the said reservations, with its effect limited to all or some of the territories mentioned in the extension.

Each contracting State may at any time withdraw a reservation it has made. Such a withdrawal shall be notified to the Ministry of Foreign Affairs of the Netherlands.

Such a reservation shall cease to have effect on the sixtieth day after the notification referred to in the preceding paragraph.

Article 19.

The present Convention shall remain in force for five years from the date of its entry into force in accordance with the first paragraph of Article 15, even for States which have ratified it or acceded to it subsequently.

If there has been no denunciation, it shall be renewed tacitly every five years.

Any denunciation shall be notified to the Ministry of Foreign Affairs of the Netherlands at least six months before the end of the five year period.

It may be limited to certain of the territories to which the Convention applies.

The denunciation will only have effect as regards the State which has notified it. The Convention shall remain in force for the other contracting States.

Article 20.

The Ministry of Foreign Affairs of the Netherlands shall give notice to the States referred to in Article 14, and to the States which have acceded in accordance with Article 16, of the following:

- a) the signatures and ratifications referred to in Article 14,

Artikel 18.

Enhver stat kan senest i forbindelse med ratifikationen eller tiltrædelsen tage eet eller flere forbehold som nævnt i konventionens artikler 9-13. Andre forbehold kan ikke tages.

Enhver kontraherende stat kan ligeledes i forbindelse med meddelelse om en udvidelse af konventionen efter artikel 17 tage et eller flere af de nævnte forbehold med virkning kun for de territorier eller enkelte af de territorier, som udvidelsen omfatter.

Enhver kontraherende stat kan når som helst frafalde et taget forbehold. Meddelelse herom skal sendes til det nederlandske udenrigsministerium.

Virkningen af forbeholdet ophører den tresindstyvende dag efter den meddelelse, der er nævnt i foregående stykke.

Artikel 19.

Denne konvention har en varighed af fem år fra datoen for dens ikrafttræden i overensstemmelse med artikel 15, stk. 1, også for stater, som har ratificeret eller tiltrådt konventionen senere.

Konventionen fornyes stiltiende for 5 år ad gangen, medmindre den opsiges.

Opsigelsen skal mindst 6 måneder før fristens udløb meddeles det nederlandske udenrigsministerium.

Opsigelsen kan begrænses til visse af de territorier, for hvilke konventionen finder anvendelse.

Opsigelsen får kun virkning for den stat, som har afgivet meddelelse derom. Konventionen forbliver i kraft for de øvrige kontraherende stater.

Artikel 20.

Det nederlandske udenrigsministerium sender meddelelse til de stater, der er omfattet af artikel 14, såvel som til de stater, som har tiltrådt konventionen i overensstemmelse med bestemmelserne i artikel 16, om:

- a) underskrifter og ratifikationer efter artikel 14,

- b) the date on which the present Convention enters into force in accordance with the first paragraph of Article 15,
- c) the accessions referred to in Article 16 and the date on which they take effect,
- d) the extensions referred to in Article 17 and the date on which they take effect,
- e) the reservations and withdrawals referred to in Article 18,
- f) the denunciation referred to in the third paragraph of Article 19.

- b) tidspunktet, hvor denne konvention træder i kraft efter artikel 15, stk. 1,
- c) tiltrædelser omhandlet i artikel 16 og datoen, fra hvilken de får virkning,
- d) udvidelser omhandlet i artikel 17 og tidspunktet, fra hvilket de får virkning,
- e) forbehold og frafald af forbehold omhandlet i artikel 18,
- f) opsigelser omhandlet i artikel 19, stk. 3.

Bemærkninger til konventionen.

Almindelige bemærkninger.

I dansk ret findes ikke almindelige lovbestemmelser om gyldigheden af testamenter oprettet i udlandet, men et testamente anses for gyldigt for så vidt angår formen, hvis det er oprettet i overensstemmelse med reglerne i det land, hvor det er oprettet, eller reglerne i det land, hvor testator havde sit domicil enten ved testamentets oprettelse eller på det tidspunkt, da han døde, se Allan Philip, Dansk international privat- og procesret, 1971, s. 264, Borum, Lovkonflikter, 4. udg. 1957, s. 127.

Haag-konferencen for international privatret vedtog på sin 9. session i 1960 en konvention om lovkonflikter vedrørende formen for testamentariske dispositioner.

Konventionen er gennem ratifikation eller tilslutning tiltrådt af Belgien, Botswana, Fidji-øerne, Frankrig, Hong Kong, Irland, Japan, Jugoslavien, Mauritius, Polen, Schweiz, Swaziland, Storbritannien, Sydafrika, Tyskland og Østrig. Den er yderligere underskrevet af et antal stater, herunder de nordiske lande, som er medlemmer af Haager-konferencen, nemlig Danmark, Finland, Norge og Sverige. Den er tillige underskrevet af Grækenland, Italien, Luxemburg og Portugal. Lovforslag om ratifikation af konventionen er fremsat i Luxemburg.

Formålet med konventionen er at gøre flest mulige testamenter gyldige for så vidt angår formen, derigennem at formspørgsmålet kan bedømmes efter reglerne i en af de lovgivninger, til hvilken der er en rimelig tilknytning enten ved testamentets oprettelse eller ved testators død. Herigennem opnås, at en testator kan råde over hele sin formue ved ét testamente og — navnlig for så vidt angår dispositioner over fast ejendom — fritages for at iagttage forskellige former efter ejendommens beliggenhed og beskaffenhed. Man undgår herved den uheldige situation, at et testamente anses som formgyldigt

i én stat men ikke i en anden, med den følge at skiftet i det ene land foregår efter testamentet, mens det andet land følger de legale regler.

Konventionen holder sig strengt til spørgsmålet om testamenteres form, den angår ikke habiliteten og endnu mindre testamenteres materielle gyldighed.

Konventionen er nærmere omtalt af højesteretsdommer Henrik Bahr i Nordisk Tidsskrift for International Ret, 1962, side 147-54 professor O. A. Borum i Festskrift til Håkon Nial, 1966, side 121-25, professor Allan Philip, Dansk international privat- og procesret, 1971, side 265-66, professor Henri Batiffol i det trykte materiale fra Haager-konferencen og A. E. von Overbeck i „L'unification des règles de conflicts de lois en matière de forme de testaments“, 1961.

Bemærkninger til de enkelte bestemmelser.

Ad art. 1.

Ad stk. 1. Bestemmelsen fastslår, hvilke love en testator kan anvende for at oprette en formelt gyldig testamentarisk disposition. Dette udtryk er valgt for at omfatte bestemmelser i et dokument, hvis formål ikke udelukkende er testamentarisk, f. eks. et helt igennem håndskrevet brev, som er gyldigt som testamente efter den anvendelige lov. Udtrykket omfatter også kodiciller. Bestemmelsen henviser til intern lovgivning, hvorfor man skal bortse fra internationalprivatretlige regler i den lov, hvortil der henvises. Renvoiprincippet skal således ikke anvendes.

Stk. 1 opregner de anvendelige love. Om domicilbegrebet i litra c og begrebet „habitual residence“ i litra d, oversat ved bopæl, bemærkes, at begreberne i de nordiske og en række andre lande sikkert falder sammen eller i hvert fald ligger meget nær op ad hinanden. Domicilbegrebet er benyttet væsentligst

Bilag til f. t. l. vedr. forskellige arvelove.

af hensyn til de specielle engelske domicilregler. I England vil det oprindelige domicil (domicile of origin) aldrig helt tabes, idet dette lægges til grund, hvis ikke det godtgøres, at den pågældende har et andet domicil. Samtidig stilles der meget strenge krav til domicilskifte (domicile of choice). I stor udstrækning bygger et domicilprincip også på „afledet domicil“, idet barn og hustru har samme domicil som manden. Ingen af disse regler gælder i dansk ret. Det kan også nævnes, at det i flere kontinentale stater er et vilkår for at erhverve et nyt domicil, at vedkommende har retlig handleevne — er myndig.

En nordisk domstol vil ved sin anvendelse af konventionens regler i litra c-d normalt kun skulle tage stilling til testators domicil i nordisk forstand ved oprettelsen og ved døden. Kun ganske undtagelsesvis kan der blive spørgsmål om yderligere at tage de engelske regler om „domicile of origin“ i betragtning. Der henvises i øvrigt til stk. 3 og bemærkningerne hertil.

Ad litra b og c bemærkes, at dersom testator har statsborgerret eller domicil i flere stater eller flere steder, kan lovgivningen i hvilken som helst af staterne anvendes. Derimod antages „habitual residence“ i litra d at være et faktisk begreb, således at testator kun kan have bopæl et sted på et givet tidspunkt.

Ad litra e bemærkes, at bestemmelsen kun vedrører den faste ejendom i den pågældende stat, altså ikke anden formue, som tilhører testator. Konventionen synes ikke at kræve, at den faste ejendom udtrykkeligt skal nævnes i testamentet. Et testamente, som omfatter alle testators ejendele, kan således være gyldigt efter formen for så vidt angår den faste ejendom, som findes i en stat, hvis formforskrifter testamentet iagttager, selv om det i øvrigt er ugyldigt.

Af bestemmelsen i stk. 1 følger bl. a., at et testamente, som var ugyldigt efter loven i den stat, testator havde tilknytning til ved oprettelsen, kan blive gyldigt efter loven i en stat, hvortil han senere får tilknytning. Denne regel er blevet kritiseret under henvisning til, at en testator, som er blevet opmærksom på, at testamentet oprindeligt var behæftet med en formfejl, og som ikke ønsker det opretholdt, på grund af formmanglen i forhold til den tidligere anvendelige lov kan have anset det for overflødig at tilbagekalde testamentet. På den anden side er det til støtte for bestemmelsen blevet gjort gældende, at det i de allerfleste tilfælde vil være bedst stemmende med testators vilje, at hans testamente får gyldighed. Samtidig er der peget på muligheden for, som et materielt spørgsmål der

falder uden for konventionen, at føre bevis for, at det oprindelig ugyldige testamente måtte anses for genkaldt af testator.

Bestemmelsen bevirker også, at et testamente kan blive formelt gyldigt, selv om testamentet ville være ugyldigt af formelle grunde i den stat, hvis lov er afgørende for testamentets materielle gyldighed.

Det må være de testamentariske arvingers sag at føre bevis for, at betingelserne er til stede for anvendelsen af den lov, der efter konventionen medfører testamentets formelle gyldighed.

Ad stk. 2. Bestemmelsen om, hvilket af flere interne retssystemer, der skal anvendes, kan få en vis betydning for Danmark, idet der i den grønlandske arvelov nr. 154 af 27. maj 1964 § 13 findes regler om oprettelse af testamente for den grønlandske kredsdommer eller en af landsdommeren godkendt kommunefoged og på Færøerne efter arveforordningen af 1845 ikke er mulighed for oprettelse af holografisk testamente, smh. den danske arvelovs § 44. Den i bestemmelsen nævnte tilknytning kan f. eks. bestå i, at testator gentagne gange har opholdt sig i det område inden for statsborgerlandet, hvor vedkommende lovgivning gælder, at han har opretholdt forbindelsen med familien, som er blevet boende der, eller at han har beholdt ejendom eller interesser i området.

Ad stk. 3. Bestemmelsen indebærer, at danske domstole, hvis det hævdes, at et testamente, oprettet efter engelske regler, er formgyldigt, fordi testator var domicileret i England, skal anvende engelsk og ikke dansk ret ved afgørelsen af dette spørgsmål. I dette tilfælde er det således uden betydning, at der i dansk ret som nævnt ovenfor under stk. 1, ikke sondres mellem domicil og bopæl. Det afgørende er, at denne sondring eksisterer i engelsk ret.

Også denne regel vil medføre, at muligheden for, at testamentet kan erklæres formgyldigt, forøges.

Efter konventionens art. 9 kan der tages forbehold mod reglen i stk. 3, men et sådant forbehold ønskes ikke taget fra dansk side.

Ad art. 2.

Bestemmelsen om tilbagekaldelse i art. 2 rejser forskellige fortolkningsspørgsmål.

Efter *stk. 1*, anvendes art. 1 på testamentariske dispositioner, hvorved en tidligere testamentarisk disposition tilbagekaldes. Dispositionen behøver ikke at omfatte oprettelse af et nyt testamente, i hvilket tilfælde art. 1 er anvendelig. Reglen gælder enhver viljeserklæring om tilbagekaldelse, skriftlig som

mundtlig, men ikke tilbagekaldelse som anses at være indtruffet som følge af faktiske forhold eller retshandlinger med et andet formål, f. eks. indgåelse af ægteskab eller skilsmisse.

Under arbejdet med konventionen afstod man fra at tage stilling til, om tilintetgørelse ved iturivning og overstregning m. v. angår testamentets form eller dets gyldighed i materiel henseende. Det står således åbent, om konventionen skal anvendes, eller om spørgsmålet skal bedømmes efter de almindelige internationalprivatretnlige regler.

Stk. 2 bestemmer, at tilbagekaldelsen ligeledes er gyldig for så vidt angår formen, hvis den er i overensstemmelse med en af de love, efter hvilke den testamentariske disposition, der er tilbagekaldt, var gyldig efter art. 1. Det kan måske ikke udelukkes, at denne bestemmelse også kan anvendes på andre former for tilbagekaldelse end tilbagekaldelse ved „testamentariske dispositioner“, som omhandlet i stk. 1.

Når stk. 2 tillader anvendelsen af en lov, efter hvilken testamentet var gyldigt, udelukker denne formulering anvendelsen af en lov, som kunne have været anvendt, men med hvis formforskrifter testamentet faktisk ikke overensstemmer. Hvis testamentet er gyldigt efter loven i en stat, hvortil testator ikke havde tilknytning ved oprettelsen eller tilbagekaldelsen, men hvortil han havde den fore-skrevne tilknytning ved sin død, og også tilbagekaldelsen stemmer med denne lov, er tilbagekaldelsen uanset fortolkningen af stk. 2 gyldig efter stk. 1.

Ad art. 3.

Bestemmelsen indebærer, at en kontraherende stat kan opstille regler, der er mere liberale end konventionens, selv om et testamente, der efter sådanne regler anses for gyldigt, bliver ugyldigt i andre konventionsstater.

Ad art. 4.

Bestemmelsen afgør alene, at konventionen omfatter fælles testamenter form, men tager ikke stilling til, om forbud mod eller forskrifter om disse testamenter er formregler eller materielle regler.

Under forudsætning af, at et spørgsmål vedrørende et fælles testamente efter domstolslandets internationalprivatretnlige regler må opfattes som et formspørgsmål, er konventionen anvendelig. Virkningen af, at den ene, men ikke den anden disposition i et fælles testamente anses for gyldig, reguleres ikke af konventionen.

Konventionen anvendes ikke på arvepagter. Det samme må antages at gælde dødsgaver.

Ad art. 5.

Som eksempel på bestemmelser, som omfattes af artikel 5, kan nævnes, at efter hollandsk ret må hollandske statsborgere i udlandet kun oprette testamente for en offentlig myndighed, at efter tysk ret må mindreårige ikke oprette holografiske testamenter, og at efter østrigsk ret må visse mindreårige og umyndige kun anvende visse testamentsformer. Sådanne bestemmelser skal efter artikel 5 anses hørende under formen og omfattes derfor af konventionen.

Art. 5 omfatter også regler om, hvilke krav der kan stilles for, at en person kan optræde som testamentsvidne. Derimod besvarer konventionen ikke spørgsmålet om, efter hvilken lov man skal efterprøve, om et krav i den efter art. 1 anvendelige lov om, at testamentsvidner skal være myndige, er opfyldt.

Konventionen kan ikke anvendes på spørgsmålet om adgangen til overhovedet at oprette testamente, herunder om habilitet, nationalitet o. s. v.

Ad art. 6.

Betydningen af bestemmelsen er, at kontraherende stater må gøre konventionens bestemmelser generelt anvendelige og ikke i sin internationalprivatretnlige lovgivning kan have regler, som opstiller snævrere bestemmelser end konventionen gør.

Ad art. 7.

Bestemmelsen indeholder en ordre public regel. Da konventionen kun drejer sig om formforskrifter, vil det vel ikke ofte kunne konstateres, at anvendelsen af en fremmed retsregel åbenbart er uforenelig med grundlæggende retsprincipper i domstolslandet.

Ad art. 8.

Bestemmelsen indeholder en overgangsregel. Der kan dog efter artikel 13 tages forbehold om, at konventionen kun anvendes på testamenter oprettet efter konventionens ikrafttræden.

Det antages i den forklarende rapport til konventionen, at i tilfælde, hvor et testamente indeholder bestemmelser om sekundosuccession, skal tidspunktet for testators død være afgørende for konventionens anvendelse. Det antages endvidere, at et testamente, der oprindeligt var ugyldigt på grund af formmangel, kan blive gyldigt ved konventionens ikrafttræden, og at det samme gælder, hvis den anvendelige lov ændres med den følge, at et testamente, der led af formmangel, opfylder de nye formkrav. Spørgsmålet om at føre bevis for, at en testator har ønsket at holde sig til testamen-

tets oprindelige ugyldighed, til trods for at konventionens ikrafttræden gør testamentet formgyldigt, må derimod betragtes som materielt.

Ad art. 9-13.

Bestemmelserne regulerer mulighederne for at tage forbehold over for forskellige bestemmelser i konventionen.

Botswana og England har taget forbehold efter artikel 9. Forbehold efter artikel 10 er taget af Bel-

gien og Frankrig samt af England for et vist område. Forbehold efter artikel 12 er taget af Polen og Østrig, medens Botswana har taget forbehold efter artikel 13.

Der er mellem de nordiske lande enighed om ikke at benytte sig af adgangen til at tage forbehold.

Ad art. 14-20.

Bestemmelserne indeholder de almindelige regler for underskrift m. v.

Bilag 2.

Overenskomst mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om ændring af den nordiske konvention af 19. november 1934 om arv og dødsboskifte.

Regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige har aftalt, at der i den nordiske konvention af 19. november 1934 om arv og dødsboskifte foretages følgende ændringer:

Art. 4 ophæves, og art. 1, 2, 5, 7, 8, 11 og 28 affattes således:

Gældende formulering.

Artikel 1.

Når en statsborger i en af de kontrahe-rende stater ved sin død var bosat i en af de andre stater, skal retten til arv ifølge loven bestemmes efter loven i den stat, hvor han havde bopæl. Havde den afdøde ikke de sidste fem år været bosat i denne stat, skal dog loven i den stat, hvor han var statsbor-ger, komme til anvendelse, såfremt nogen arving eller legatar, for hvem det har retlig betydning, begærer det. Skulle arven efter statsborgerlandets lov tilfalde staten, kan sådan begæring ikke fremsættes.

Begæring om anvendelse af statsborger-landets lov skal være fremsat inden seks måneder fra dødsfaldet. Er skifte ikke sluttet ved udløbet af denne frist, kan begæring dog fremsættes indtil skiftets slutning. Efter at et skifte er sluttet, kan den, der har deltaget i skiftet, ikke fremsætte begæring.

Bestemmelserne i denne artikel om retten til arv finder også anvendelse på en efterlevende ægtefælles lovbestemte ret til at beholde boet udelt i tilfælde, hvor den afdøde ikke efterlod sig livsarvinger, samt på sådan ret til underholdsbidrag af et dødsbos midler, som efter loven i den stat, hvor den afdøde var statsborger, tilkommer en arving udover hans arvelod.

Artikel 2.

Var den afdøde bosat i en stat, hvor loven giver en efterlevende ægtefælle ret til hen-siddens i uskiftet bo med livsarvinger, kom-mer denne lov til anvendelse, også når den afdøde var statsborger i en af de andre stater.

Forslaget.

Artikel 1.

Når en statsborger i en af de kontrahe-rende stater ved sin død var bosat i en af de andre stater, skal retten til arv ifølge loven bestemmes efter loven i den stat, hvor han havde bopæl. Havde den afdøde ikke de sidste fem år været bosat i denne stat, skal dog loven i den stat, hvor han var statsbor-ger, komme til anvendelse, såfremt nogen arving eller legatar, for hvem det har retlig betydning, begærer det. Skulle arven efter statsborgerlandets lov tilfalde staten, kan sådan begæring ikke fremsættes.

Begæring om anvendelse af statsborger-landets lov skal være fremsat inden seks måneder fra dødsfaldet. Foregår skifte efter denne frist, kan begæring dog fremsættes indtil skiftets slutning. Efter at et skifte er sluttet, kan den, der har deltaget i skiftet, ikke fremsætte begæring.

Bestemmelserne i stk. 1 og 2 om retten til arv anvendes også på den efterlevende ægtefælles ret til at sidde i uskiftet bo, hvor livsarvinger ikke findes, og på sådan ret til bidrag til underhold og uddannelse af et dødsbos midler, som tilkommer arvinger eller en efterlevende ægtefælle. Det samme gælder retten for en efterlevende ægtefælle til at udtage midler til en vis værdi af boet.

Artikel 2.

Var den afdøde bosat i en stat, hvor loven giver en efterlevende ægtefælle ret til hen-siddens i uskiftet bo med livsarvinger, kom-mer denne lov til anvendelse, også når den afdøde var statsborger i en af de andre stater.

Gældende formulering.

Havde han ikke været bosat i førstnævnte stat de sidste fem år, kan dog en livsarving straks eller senere kræve skifte, hvis dette er hjemlet ved loven i den stat, hvor den afdøde var statsborger. Denne ret tilkommer ikke en livsarving, hvis den efterlevende ægtefælle, da ægteskabet blev indgået, var statsborger i den stat, hvor afdøde var bosat.

Når der efter begæring som nævnt i første stykke skal foretages skifte efter en svensk statsborger, har den efterlevende ægtefælle den ret til ved skiftet at udtage midler til en vis værdi, som er fastsat i svensk lov.

Artikel 4.

Er der i medfør af dansk lov truffet bestemmelse om, at der skal beskikkes tilsynsværge for enke, som vil hensidde i uskiftet bo, får bestemmelsen kun virkning, såfremt enken ved mandens død var bosat i Danmark. Bosætter hun sig senere i en af de andre stater, bortfalder tilsynsværgemålet.

Artikel 5.

Bestemmelserne i artiklerne 2, 3 og 4 om adgangen til at hensidde i uskiftet bo med livsarvinger finder tilsvarende anvendelse på adgangen til at hensidde i uskiftet bo med adoptivbarn eller dets livsarvinger.

Artikel 7.

Ved deling af ægtefællers bo efter den enes eller begges død forholdes der, for så vidt ikke andet følger af artikel 2, 2. stk., efter de regler, som i artiklerne 3 og 6 i konventionen af 6. februar 1931 er givet om ægtefællers formueforhold.

Artikel 8.

Testamente, der er oprettet af en arvelader, som ved sin død var statsborger i en af staterne og bosat i en af dem, skal i henseende til formen anses for gyldigt, såfremt der ved oprettelsen er gået frem efter loven i den af staterne, hvor testamentet er oprettet, eller hvor testator ved oprettelsen var bosat eller var statsborger. Tilbagekaldelse af et testamente skal anses for gyldig, når testator er gået frem efter loven i den af staterne, hvor han ved tilbagekaldelsen var bosat eller var statsborger.

Forslaget.

Havde han ikke været bosat i førstnævnte stat de sidste fem år, kan dog en livsarving straks eller senere kræve skifte, hvis det er hjemlet ved loven i den stat, hvor den afdøde var statsborger. Denne ret tilkommer ikke en livsarving, hvis den efterlevende ægtefælle, da ægteskabet blev indgået, var statsborger i den stat, hvor den afdøde var bosat.

Artikel 4.

(udgår).

Artikel 5.

Bestemmelserne i artiklerne 2 og 3 om adgangen til at hensidde i uskiftet bo med livsarvinger finder tilsvarende anvendelse på adgangen til at hensidde i uskiftet bo med adoptivbarn eller dets livsarvinger.

Artikel 7.

Ved deling af ægtefællers bo efter den enes eller begges død forholdes der, for så vidt ikke andet følger af artikel 1, stk. 3, efter de regler, som i artiklerne 3 og 6 i konventionen af 6. februar 1931 er givet om ægtefællers formueforhold.

Artikel 8.

Testamente, der er oprettet af en arvelader, som ved sin død var statsborger i en af staterne og bosat i en af dem, skal i henseende til formen anses for gyldigt, hvis testamentet opfylder de formkrav, som er foreskrevet i loven på det sted, hvor testamentet er oprettet, eller hvor testator var bosat enten ved oprettelsen eller ved sin død, eller i loven i en stat, hvor testator var statsborger enten ved oprettelsen eller ved sin død. For så vidt testamentet angår fast ejendom, skal det tillige anses for gyldigt i henseende

*Gældende formulering.**Artikel 11.*

Bestemmelser i finsk eller svensk lov om, at et testamente efter testators død skal indleveres til retten inden en vis tid (testamentsbevakning), får også anvendelse på et testamente efter en statsborger i en anden af staterne, såfremt han ved dødsfaldet var bosat i Finland eller Sverige. Det samme gælder bestemmelser i finsk eller svensk lov om, at en arving, som vil angribe et testaments gyldighed, skal rejse sag inden en vis tid, efter at testamentet er forkyndt for ham (testamentsklænder).

Artikel 28.

Bestemmelserne om anerkendelse og fuldbyrdelse af domme og forlig i konvention af 16. marts 1932 skal også finde anvendelse på domme og forlig om ret til arv eller legat, om en efterlevende ægtefælles rettigheder og om ansvar for en arveladers gæld, såfremt den afdøde var statsborger i en af staterne og var bosat i en af dem.

De i artikel 3 og artikel 6 nr. 3 i den nævnte konvention givne særlige bestemmelser ved-

Forslaget.

til formen, hvis testamentet opfylder de formkrav, som er foreskrevet i loven på det sted, hvor ejendommen ligger.

Reglerne i stk. 1 finder tilsvarende anvendelse ved ændring eller tilbagekaldelse af testamentet. Tilbagekaldelse skal også anses for gyldig i henseende til formen, hvis tilbagekaldelsen er i overensstemmelse med en lov, efter hvilken det testamente, der tilbagekaldes, var gyldigt i henseende til formen efter reglerne i stk. 1.

Havde testator efter loven i en ikke kontraherende stat domicil i denne stat, kan dette domicil påberåbes i stedet for bopæl i tilfælde, som omfattes af stk. 1-2.

Opstår der i øvrigt efter stk. 1-3 spørgsmål om at anvende loven i en ikke kontraherende stat, skal de almindelige regler, som gælder herom i hver kontraherende stat, anvendes.

Artikel 11.

Bestemmelser i finsk eller svensk lov om, at et testamente efter testators død skal indleveres til retten inden en vis tid (testamentsbevakning), får også anvendelse på et testamente efter en statsborger i en anden af staterne, såfremt han ved dødsfaldet var bosat i Finland eller Sverige. Det samme gælder bestemmelser i finsk eller svensk lov om, at en arving, som vil angribe et testaments gyldighed, skal rejse sag inden en vis tid, efter at testamentet er forkyndt for ham (testamentsklænder).

Bestemmelser i norsk lov om, at ret på grundlag af testamente og indvendinger mod gyldigheden af et testamente skal gøres gældende inden visse frister, får også anvendelse på et testamente efter en statsborger i en anden af staterne, såfremt han ved dødsfaldet var bosat i Norge.

Artikel 28.

Om anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser og forlig om ret til arv eller legat, en efterlevende ægtefælles rettigheder, dødsboskifte og ansvar for en arveladers gæld gælder loven i den stat, hvori anerkendelse eller fuldbyrdelse skal ske.

Gældende formulering.

rørende domme over en udebleven sagsøgt kommer kun til anvendelse, for så vidt dommen angår den efterlevende ægtefælles eller de enkelte arvingers ansvar for den afdødes gæld.

Forslaget.

De kontraherende stater kan tiltræde denne overenskomst ved at:

- a) undertegne uden forbehold om ratifikation
- b) undertegne med forbehold om ratifikation i forbindelse med efterfølgende ratifikation.

Ratifikationsdokumenterne skal deponeres i det danske udenrigsministerium.

Overenskomsten træder i kraft den 1. januar eller den 1. juli, der følger efter at overenskomsten er tiltrådt af samtlige kontraherende stater.

Bestemmelsen i artikel 28 i den hidtidige affattelse gælder dog, indtil konventionen af 16. marts 1932 mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om anerkendelse og fuldbyrdelse af domme er ophævet og erstattet af andre regler om emnet.

Er arveladeren død før overenskomstens ikrafttræden, gælder artikel 4 og artiklerne 1, 2, 5, 7, 8 og 11 i den hidtidige affattelse fortsat. Artikel 28 i den hidtidige affattelse gælder for så vidt angår afgørelser, der er

truffet, og forlig, der er indgået, inden konventionen af 16. marts 1932 mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om anerkendelse og fuldbyrdelse af domme er ophævet og erstattet af andre regler om emnet.

Det danske justitsministerium kan efter forhandling med de øvrige kontraherende staters justitsministerier bestemme, at konventionen af 19. november 1934 med senere ændringer skal gælde for Grønland. For konventionens anvendelse for Færøerne og Grønland kan det danske justitsministerium efter iagttagelse af samme fremgangsmåde fastsætte sådanne afvigelser, som de særlige færøske eller grønlandske forhold måtte tilsige.

Til bekræftelse heraf har undertegnede befuldmægtigede undertegnet denne overenskomst.

Udfærdiget i København d. 00. december 1973, i et eksemplar på hvert af følgende sprog: dansk, finsk, islandsk, norsk og svensk, for så vidt angår svensk i to tekster, en fra Finland og en fra Sverige.

*Bemærkninger til overenskomsten.**Almindelige bemærkninger.*

Efter et nordisk kommissionsarbejde undertegnedes den nordiske dødsbokkonvention den 19. november 1934. Om danske forarbejder henvises til betænkningen af 1933, afgivet af Familieretskommissionen. Konventionen gennemførtes ved lov nr. 88 af 30. marts 1935, hvor regeringen bemyndigedes til ved kgl. anordning at sætte konventionen i kraft. Dette skete ved anordning nr. 273 af 4. oktober 1935 om gennemførelse af konvention mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om arv og dødsboskifte. Konventionens tekst findes i bekendtgø-

relse nr. 274 af 4. oktober 1935 angående Danmarks ratifikation af konventionen. Konventionen gælder også for Færøerne, men kan ikke antages at gælde for Grønland.

Efter indstilling fra udvalget for nordisk lovsamarbejde besluttedes det på det nordiske justitsministermøde i december 1953 at optage arvelovgivning til fælles nordisk behandling. Som resultat af arbejdet gennemførtes i Danmark arvelov nr. 215 af 31. maj 1963. Loven er ændret ved lov nr. 222 af 8. juni 1966 og lov nr. 258 af 4. juni 1969. I Norge er der i 1972 gennemført en ny arvelovgivning.

I forbindelse med den ændring af den nordiske dødsbokonventions art. 8, der er nødvendig, for at de nordiske lande kan ratificere Haag-konventionen om testamenters form, er der opnået enighed om en række andre ændringer som følge af de nye danske og norske arvelove.

Om Færøerne og Grønland henvises til bemærkningerne til lovforslagets §§ 2-3. Under hensyn til, at arveloven ikke er sat i kraft for Færøerne og Grønland, og at konventionen ikke gælder for Grønland, er der i overenskomstens sluttekst indføjet et afsnit svarende til afsnittet i konventionen af 3. november 1969 om ændring af den nordiske ægteskabskonvention, hvorefter det danske justitsministerium efter forhandling med de øvrige kontraherende staters justitsministerier kan bestemme, at konventionen af 19. november 1934 med senere ændringer skal gælde for Grønland. For konventionens anvendelse for Færøerne og Grønland kan det danske justitsministerium efter iagttagelse af samme fremgangsmåde fastsætte sådanne afvigelser, som de særlige færøske eller grønlandske forhold måtte tilsige.

Med hjemmel heri vil det, såfremt det er nødvendigt, bl. a. kunne bestemmes, at kun enkelte af ændringerne i konventionen skal gælde for Færøerne, indtil arveloven er sat i kraft der.

Bemærkninger til de enkelte bestemmelser.

Til art. 1.

I stk. 2, er foretaget en redaktionel ændring, således at der skabes sproglig overensstemmelse mellem den danske tekst på den ene side og den gældende norsk/svenske tekst på den anden side.

I det gældende stk. 3 henvises til de nu ophævede danske regler om uskiftet bo med udarvinger, jfr. lov nr. 120 af 20. april 1926 om ægtefællers arveret og uskiftet bo, kap. 2, se den danske betænkning om udkast til konvention om arv og dødsboskifte s. 30. Denne del af bestemmelsen kan dog ikke ophæves, da begrebet uskiftet bo med udarvinger fortsat kendes i norsk ret. Det bemærkes, at reglerne i den danske arvelovs § 7, hvorefter ægtefællen, dersom arveladeren ikke efterlader sig livsarvinger, arver alene, og hvorefter boet efter længstlevende, dersom denne dør uden at have indgået nyt ægteskab, uden at efterlade sig livsarvinger og uden at have oprettet testamente, deles med halvdelen til hver ægtefælles arvinger, må være omfattet af art. 1, stk. 1. Der henvises herved til, at de svenske regler om retten for en efterlevende ægtefælle til for livstid at overtage hele boet efter den afdøde iflg. den danske betænkning, s. 30 antages at være omfattet af art. 1, stk. 1, idet instituttet er udformet som en legal arveret.

Iflg. den danske betænkning s. 30 indebærer bestemmelsen i det nugældende stk. 3 om underholdsbidrag en henvisning til den svenske arvelovs kap. 8. Disse regler har dannet grundlag for den danske arvelovs kap. 5, §§ 27-29 om forlodsret og tilsvarende regler i finsk og norsk ret. Da bestemmelsen i den nuværende affattelse alene vedrører „underholdsbidrag“, er det tvivlsomt, om formuleringen dækker de danske regler. Der er derfor opnået enighed om at ændre stk. 3, 1. pkt., således at den omfatter „bidrag til underhold og uddannelse“, og dermed de finske, norske og danske regler om forlodsret.

I et nyt 2. pkt. i stk. 3 er optaget en regel til afløsning af art. 2, stk. 2. Efter art. 2, stk. 2, har den efterlevende ægtefælle, når der efter begæring som nævnt i art. 2, stk. 1, skal foretages skifte efter en svensk statsborger, den ret til ved skiftet at udtage midler til en vis værdi, som er fastsat i svensk lov. Der er siden konventionens gennemførelse i Finland, Norge og Danmark indført regler, der giver den efterlevende ægtefælle en lignende ret som efter svensk lovgivning, eller som opfylder samme funktion. Efter den finske arvelov kapitel 8, § 2, skal der, hvis det for den efterlevende ægtefælles rimelige udkommen- de er nødvendigt, af det beholdne bo gives denne eengangsbidrag i penge eller anden ejendom, efter hvad der findes rimeligt. Indgreb må dog ikke uden afgørende grunde gøres i arvingens tvangsarveret. I den norske skiftelovs § 64, stk. 2, findes en regel, hvorefter efterlevende ægtefælle har ret til at få udlagt så meget af fællesjet som sammen med hans bos- og arvelod og muligt særeje svarer til det dobbelte af grundbeløbet i „folketrygda.“ Efter den danske skiftelov § 62 b, stk. 2, har den efterlevende ægtefælle altid ret til af boet at udtage så meget, at værdien heraf sammenlagt med hans boslod og arvelov og hans særeje udgør indtil 20.000 kr. Den ændrede formulering af stk. 3, sammenholdt med stk. 1, skal dække samtlige disse regler.

Den danske „20.000 kr.s regel“ påberåbes ofte i tilfælde, hvor den efterlevende ægtefælle efter hensiden i uskiftet bo ønsker at indgå nyt ægteskab, men efter den sproglige korrektion af artikel 1, stk. 2, er der skabt sikkerhed for, at den danske skiftelovs § 62 b, stk. 2, kan anvendes i nordisk sammenhæng også efter hensiden i uskiftet bo.

Til art. 2.

Der henvises til bemærkningerne ovenfor under art. 1 om stk. 3, 2. pkt.

Til art. 4 og 5.

Bestemmelserne om tilsynsværgemål for enker, som hensidder i uskiftet bo, er udgået af den danske

Bilag til f. t. l. vedr. forskellige arvelove.

arvelov, og artiklen kan derfor ophæves. Det antages, at tilsynsværgemål, etableret før den 1. april 1964, fortsætter, men der er ikke fundet grundlag for at indsætte en speciel overgangsregel for disse meget fåtallige tilfælde.

Ændringen i art. 5 er en følge af, at art. 4 er ophævet.

Til art. 7.

Den foreslåede ændring er en følge af, at art. 2, stk. 2, er overført til art. 1, stk. 3, som 2. pkt.

Til art. 8.

Efter den gældende art. 8 skal et testamente, der er oprettet af en arvelader, som ved sin død var statsborger i en af staterne og bosat i en af dem, i henseende til formen anses for gyldigt, såfremt der ved oprettelsen er gået frem efter loven i den af staterne, hvor testamentet er oprettet, eller hvor testator ved oprettelsen var bosat eller var statsborger. Tilbagekaldelse af et testamente skal anses for gyldigt, når testator er gået frem efter loven i den af staterne, hvor han ved tilbagekaldelsen var bosat eller var statsborger.

En ændring af bestemmelsen er nødvendig for at de nordiske lande kan ratificere Haag-konventionen om lovkonflikter vedrørende formen for testamentariske dispositioner.

Den gældende bestemmelse vedrører kun tilfælde, hvor testamentet er oprettet efter loven i et af de nordiske lande. Denne begrænsning foreslås ophævet, fordi den vil være misvisende, når der efter Haag-konventionen skal gælde samme regler for tilfælde med tilknytning til stater uden for Norden som i nordiske forhold. Den foreslåede nye regel i art. 8 regulerer således alle tilfælde, hvor testator ved sin død var statsborger i et nordisk land og var bosat i en af staterne. Det forslås i *stk. 1* i overensstemmelse med Haag-konventionen at udvide antallet af anvendelige love til også at omfatte lovene i testators domicil- og statsborgerlande på tidspunktet for testators død. Hvis testamentet vedrører fast ejendom, er tillige testamentsformreglerne på det sted, hvor ejendommen er beliggende, anvendelige.

Stk. 2 vedrører ændring og tilbagekaldelse af testamente. Som nævnt i bemærkningerne til Haag-konventionens art. 2 kan denne bestemmelse give anledning til fortolkningstvivl for så vidt angår formløs tilbagekaldelse.

Haag-konventionen kan imidlertid ikke antages at være til hinder for at anvende samme regler på formløs tilbagekaldelse som ved tilbagekaldelse gennem testamentarisk bestemmelse. Bestemmelsen

er derfor formuleret således, at den gælder også formløs tilbagekaldelse.

I stk. 3 foreslås, at et særligt domicilbegreb i en ikke kontraherende stat skal kunne påberåbes på lige fod med det almindelige bopælsbegreb og statsborgerforholdet, således at testamentet anses for gyldigt, hvis det opfylder formkravene i den pågældende stat.

Det er ikke fundet nødvendigt i den nordiske konvention at optage de regler fra Haag-konventionen, som ikke har betydning ved anvendelsen af nordisk lovgivning, men som kan anvendes, når den nordiske konvention medfører anvendelse af loven i ikke kontraherende stat. *Stk. 4* indeholder en henvisning til, at de almindelige regler, der gælder i hver kontraherende stat, skal anvendes. Reglen kan anvendes ved regler om ordre public og regler om stater med flere retssystemer.

I øvrigt skal almindelige internationalprivatretningsregler være afgørende for, om man kan påberåbe sig loven i en ikke-kontraherende stat.

Det følger af overgangsbestemmelsen i overenskomstens sluttekst, at den nye regel skal anvendes i tilfælde, hvor arveladeren er død efter overenskomstens ikrafttræden.

Til art. 11.

Af hensyn til de regler, der er optaget i den norske arvelovs § 70 om, at ret på grundlag af testamente og indsigelser mod gyldigheden af et testamente skal fremsættes inden visse frister, har man indsat en bestemmelse i art. 11, stk. 2, som fastslår, at disse fristregler skal finde anvendelse, når afdøde ved sin død var bosat i Norge, uanset at han var statsborger i et andet nordisk land.

Til art. 28.

Bestemmelsen henviser til den nordiske domskonvention af 16. marts 1932, som ventes erstattet af ensartet nordisk lovgivning. I det udarbejdede udkast til dansk lov om anerkendelse og fuldbyrdelse af nordiske afgørelser om privatrettlige krav findes i § 7, stk. 1, nr. 5, en regel om, at loven ikke anvendes på „afgørelse og forlig om ret til arv, en efterlevende ægtefælles rettigheder, dødsboskifte eller ansvar for en arveladers gæld, medmindre afdøde var statsborger i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige og bosat i en af staterne“. En særregel om udeblevne sagsøgte, smh. den gældende art. 28, stk. 2, findes i forslagets § 8, nr. 3.

En revision af art. 28, der i modsætning til forslaget til loven er begrænset til tilfælde, hvor afdøde var statsborger og bosat i en af de kontraherende stater, er derfor nødvendig samtidig med gennem-

førelsen af den fælles nordiske lovgivning og ophævelsen af den nordiske domskonvention. Da det synes hensigtsmæssigt, at regler om anerkendelse og fuldbyrdelse findes samlede i en lov, foreslås det at formulere art. 28 som en henvisning til denne. Desuden har man fundet det rigtigt at medtage dødsboskifte, således at bestemmelsen nu omfatter samme område som domskonventionens art. 11, nr. 1. Der er ikke hermed tilsigtet nogen væsentlig udvidelse af bestemmelsens område, idet afgørelse i forbindelse med dødsboskifte i vidt omfang vil dreje sig om ret til arv eller legat eller en efterlevende ægtefælles rettigheder, der allerede nu er omfattet af konventionen. Offentligretlige afgørelser under skiftet vil ikke være omfattet af reglen, men reguleres

af dødsbokonventionens art. 27. For at undgå tvivl om, hvorvidt visse rettigheder, der tilkommer en længstlevende ægtefælle, kan siges at hidrøre fra dødsboskiftet, har man fundet det rigtigst fortsat udtrykkelig at medtage disse rettigheder i bestemmelsen.

Da art. 28 i den nye affattelse først skal træde i kraft samtidig med de nordiske love om anerkendelse og fuldbyrdelse af privatretlige krav foreslås i overenskomstens sluttekst indsat særlige ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser, hvorefter art. 28 i de hidtidige affattelser gælder, indtil den nordiske domskonvention er ophævet og erstattet af andre regler og for så vidt angår afgørelser, der er truffet, og forlig, der er indgået, inden dette tidspunkt.